

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

КУРЕПНА О. Ю.,

кандидат юридичних наук, докторант
(Державна установа «Інститут
економіко-правових досліджень
імені В. К. Макутова
Національної академії наук України»)

УДК 346

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.17>**СТИМУЛЮЮЧИЙ ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ГОСПОДАРЮВАННЯ
З УМОВОЮ НАБУТТЯ СУБ'ЄКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ
СПЕЦІАЛЬНОГО ПРАВОВОГО СТАТУСУ**

Аргументовано положення про те, що застосування правових засобів стимулюючого характеру здійснюється у випадку дотримання суб'єктами господарювання визначених актами законодавства України вимог, серед яких важливого значення набувають ті, що стосуються правового статусу. Обґрунтовано положення про те, що галузевий правовий статус є невід'ємною умовою участі суб'єкта права у господарських відносинах, в той час як набуття спеціального правового статусу суб'єктами господарювання відбувається: 1) у випадках встановлених актами господарського законодавства, на підставі господарського договору, коли його укладення є необхідним для отримання державних та/або місцевих ресурсів (концесіонер, приватний партнер, інвестор із значними інвестиціями, учасник індустріального парку тощо); 2) у позадоговірному порядку в силу приписів закону (зокрема, набуття статусу наукового парку, резидента Дія Сіті тощо). Виділено найбільш поширені форми організації господарських зв'язків, що знайшли закріплення в актах національного законодавства, та встановлюють різні форми підтримки суб'єктів господарювання залежно від набуття суб'єктом господарювання спеціального правового статусу, а саме: 1) правовий режим державно-приватного партнерства; 2) правовий режим концесії; 3) правовий режим інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні; 4) правовий режим індустріального парку; 5) правовий режим наукового парку; 6) правовий режим інноваційної діяльності технологічних парків; 7) правовий режим господарювання, запроваджений у спеціальних (вільних) економічних зонах та територіях пріоритетного розвитку; 8) правовий режим Дія Сіті. Встановлено, що укладення господарського договору у більшості випадків виявляється фінальною ланкою у системі елементів фактичного складу, що створює передумови для набуття суб'єктом господарювання спеціального правового статусу. Водночас доводиться, що сам юридичний факт набуття спеціального правового статусу суб'єктом господарювання в окремих випадках доцільно розглядати як один з елементів фактичного складу і лише у сукупності з іншими юридичними фактами (наприклад, реєстрація проєкту наукового або технологічного парку) створює передумови для застосування правових засобів стимулюючого характеру.

Ключові слова: стимулюючий правовий режим господарювання, суб'єкт господарювання, спеціальний правовий статус, господарський договір, фактичний склад.

Kurepina O. Yu. Legal regime stimulating economic activities with the condition that the economic entity acquires a special legal status

It is argued that the application of legal means of a stimulating nature is carried out in the case of compliance by economic entities with the requirements defined by the acts of the legislation of Ukraine, among which those related to legal status become important. The argument is substantiated that sectoral legal status is an indispensable condition for a legal entity's participation in economic relations, while the acquisition of a special legal status by economic entities takes place in the following cases: 1) in cases stipulated by economic legislation, based on a commercial contract when its conclusion is necessary for obtaining state and/or local resources (concessionaire, private partner, investor with significant investments, participant in an industrial park, etc.); 2) in a post-contractual manner due to the provisions of the law (including the acquisition of status as a science park, a resident of the Diya City, etc.). The most common forms of organizing economic relationships found in national legislation are highlighted, which establish various forms of support for economic entities depending on the acquisition of a special legal status by the economic entity, namely: 1) the legal regime of public-private partnerships; 2) the legal regime of concessions; 3) the legal regime of investment projects with significant investments in Ukraine; 4) the legal regime of industrial parks; 5) the legal regime of science parks; 6) the legal regime of innovation activities of technology parks; 7) legal regime of economic activity established in special (free) economic zones and territories of priority development; 8) the legal regime of Diya City. It is established that the conclusion of a commercial contract in most cases turns out to be the final link in the system of elements of the factual composition, which creates prerequisites for the economic entity to acquire a special legal status. At the same time, it is argued that the legal fact of acquiring a special legal status by an economic entity in certain cases should be considered as one of the elements of the factual composition and only in conjunction with other legal facts (for example, registration of a project for a science or technology park) creates prerequisites for the application of legal instruments of a stimulating nature.

Key words: *legal regime stimulating economic activities, economic entity, special legal status, commercial contract, factual composition.*

Постановка проблеми. Міжнародна практика та досвід розвинутих країн світу свідчать про важливість економіко-правових стимулів, що мають за мету залучення як іноземних, так і вітчизняних інвестицій у розвиток технологічних виробництв, впровадження інновацій у різні галузі промисловості тощо. Досягти відчутних позитивних зрушень у провідних секторах економіки вдалося у разі створення адаптованої до потреб держави та суспільства правової бази, зокрема, представлені стимулюючим правовим режимом господарювання, який, у попередніх авторських розробках, запропоновано розглядати як систему правових норм, спрямованих на регулювання господарських відносин із використанням комплексу правових засобів стимулюючого характеру, які переслідують мету створення передумов для реалізації державної економічної політики за її пріоритетними напрямками у спосіб, який забезпечить сталий розвиток держави та суспільства [1].

Зазвичай, застосування правових засобів стимулюючого характеру здійснюється у випадку дотримання суб'єктами господарювання визначених актами законодавства України вимог, серед яких важливого значення набувають ті, що стосуються правового статусу. При цьому, якщо галузевий правовий статус є невід'ємною умовою участі суб'єкта права у господарських відносинах, зокрема ознаки суб'єкта господарювання отримали нормативне закріплення у ст. 55 Господарського кодексу України від 16.01.2003 [2], то набуття спеціального правового статусу суб'єктами господарювання відбувається, у випадках встановлених актами господарського законодавства, на підставі господарського договору, коли його

укладення є необхідним для отримання державних та/або місцевих ресурсів (концесіонер, приватний партнер, інвестор із значними інвестиціями, учасник індустріального парку тощо). В той же час, спеціальний правовий статус може набуватися у позадоговірному порядку в силу приписів закону (зокрема, набуття статусу наукового парку, резидента Дія Сіті тощо).

Відтак, висвітлення особливостей набуття суб'єктами господарювання спеціального правового статусу, який детермінує можливості застосування правових засобів стимулюючого характеру, а також обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення законодавства у досліджуваній сфері відносин становлять науковий інтерес та зумовлюють актуальність виконання представленого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі проблематика застосування правових засобів стимулювання економіки, у тому числі у межах спеціальних режимів господарювання, знайшли вияв у працях Ю.Є. Атаманової, В.Е. Вакім, М.Д. Василенка, О.М. Вінник, С.І. Єршової, О.Р. Зельдіної, Л.В. Крупи, О.Е. Ліллемяє, Д.В. Лічак, А.В. Матвєєвої, Т.В. Некрасової, Я.В. Петруненка, О.П. Подцерковного, В.В. Поєдинок, С.В. Серебряка, Д.Ю. Сіюшова, Л.В. Таран, В.А. Устименка, І.М. Феофанової, В.В. Чайковської, В.С. Щербини та ін.

В той же час у запропонованому дослідженні приділяється увага недостатньо висвітленим у наукових джерелах питанням, пов'язаним із характеристикою стимулюючого правового режиму господарювання з умовою набуття суб'єктом господарювання спеціального правового статусу.

Метою статті є висвітлення особливостей набуття суб'єктами господарювання спеціального правового статусу, який детермінує можливості застосування правових засобів стимулюючого характеру.

Результати дослідження. Насамперед, слід зазначити, що саме спеціальним правовим статусом, який набувають суб'єкти господарювання, вступаючи у певні правовідносини, зумовлюється можливість отримання фінансових та інших форм підтримки за рахунок державних та/або місцевих ресурсів.

Не ставлячи за мету надати вичерпний перелік стимулюючих правових режимів господарювання, які передбачають набуття суб'єктом господарювання спеціального правового статусу, вбачаємо за доцільне виділити найбільш поширені форми організації господарських зв'язків, що знайшли закріплення в актах національного законодавства, та встановлюють різні форми підтримки суб'єктів господарювання, а саме:

1. Правовий режим державно-приватного партнерства.

Державно-приватне партнерство інтерпретується як співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом (ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 [3]).

Як впливає з легальної дефініції державно-приватного партнерства, зазначена форма організації та здійснення господарських відносин здійснюється на основі договору із ідентифікацією правового статусу його сторін як державних та приватних партнерів.

Зокрема, як впливає з абз. 1–3 ч. 2 ст. 1 Закону України «Про державно-приватне партнерство», на стороні приватного партнера у договорі, укладеному в рамках державно-приватного партнерства, можуть виступати декілька осіб, які відповідно до цього Закону можуть бути приватними партнерами. Відносини між приватними партнерами та порядок визначення приватного партнера для представництва інтересів інших приватних партнерів у відносинах з державним партнером визначаються умовами договору, укладеного між

приватними партнерами, або умовами договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства. Такі особи несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями, передбаченими договором, укладеним в рамках державно-приватного партнерства. Крім переможця (переможців) конкурсу з визначення приватного партнера приватним партнером може виступати юридична особа, створена для здійснення державно-приватного партнерства переможцем (переможцями) конкурсу з визначення приватного партнера, якщо це передбачено умовами відповідного конкурсу. Переможець (переможці) конкурсу несе (несуть) у повному обсязі відповідальність за виконання зобов'язань за договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства.

Законом України «Про державно-приватне партнерство» передбачається, що державна підтримка здійснення державно-приватного партнерства може надаватися у таких формах, як:

- надання державних гарантій та місцевих гарантій;
- фінансування за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та інших джерел згідно із загальнодержавними та місцевими програмами;
- виплати приватному партнеру платежів, передбачених договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства, зокрема плати за експлуатаційну готовність;
- придбання державним партнером певного обсягу товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) приватним партнером за договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства;
- постачання приватному партнеру товарів (робіт, послуг), необхідних для здійснення державно-приватного партнерства;
- будівництва (нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту, технічного переоснащення) державними, комунальними підприємствами, установами, організаціями та/або господарськими товариствами, 100 відсотків акцій (часток) яких належить державі, Автономній Республіці Крим чи територіальній громаді, об'єктів суміжної інфраструктури (залізничних, автомобільних шляхів, електронних комунікаційних мереж, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), що не є об'єктами державно-приватного партнерства, але необхідні для виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства;
- в інших формах, передбачених законом (ч. 1 ст. 18).

2. Правовий режим концесії.

Зокрема, концесія визначається як форма здійснення державно-приватного партнерства, що передбачає надання концесієдавцем концесіонеру права на створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення), та/або управління (користування, експлуатацію, технічне обслуговування) об'єктом концесії, та/або надання суспільно значущих послуг у порядку та на умовах, визначених концесійним договором, а також передбачає передачу концесіонеру переважної частини операційного ризику, що охоплює ризик попиту та/або ризик пропозиції (п. 11 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про концесію» від 03.10.2019 [4]).

Як впливає з легального визначення поняття «концесія», така форма організації господарських зв'язків забезпечується концесійним договором, а суб'єкт господарювання набуває спеціального правового статусу концесіонера. Зокрема, концесіонером визнається юридична особа – резидент України, яка отримала відповідно до цього Закону об'єкт у концесію та виступає стороною концесійного договору (п. 10 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про концесію»).

Форми державної підтримки, які можуть надаватися концесіонеру, наводяться у ст. 35 Закону України «Про концесію» та частково співпадають з тими ж самими формами підтримки, які встановлено для державно-приватного партнерства.

Особливістю правового регулювання концесійних відносин, на відміну від інших договірних форм здійснення господарювання, слід визнати ідентифікацію концесії у структурі Господарського кодексу України як спеціального режиму господарювання. Адже Глава 40 «Концесії» розміщена у межах Розділу VIII «Спеціальні режими господарювання».

3. Правовий режим інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні.

Слід відзначити, що особливості реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями, як засвідчує п. 7 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020, визначаються спеціальним інвестиційним договором, який визначається як укладений між Кабінетом Міністрів України, інвестором із значними інвестиціями, заявником (крім випадків, передбачених цим Законом) та органом місцевого самоврядування (у разі надання державної підтримки таким органом) договір, що визначає порядок та умови реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями [5].

Зокрема, за спеціальним інвестиційним договором інвестор із значними інвестиціями та/або заявник зобов'язуються реалізувати інвестиційний проєкт із значними інвестиціями, що відповідає вимогам, встановленим цим Законом, за рахунок власних та/або залучених коштів, а Кабінет Міністрів України та орган місцевого самоврядування (якщо він є стороною спеціального інвестиційного договору) зобов'язуються в межах своїх повноважень забезпечувати стабільність умов провадження інвестором із значними інвестиціями господарської діяльності для реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями та надати державну підтримку у формі та на умовах, визначених цим Законом та спеціальним інвестиційним договором. Саме спеціальним інвестиційним договором визначаються форма та обсяг державної підтримки, що надається інвестору із значними інвестиціями для реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями протягом строку дії спеціального інвестиційного договору (ч.ч. 1 та 3 ст. 10 Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні»).

4. Правовий режим індустріального парку.

Згідно із Законом України «Про індустріальні парки» від 21.06.2012, індустріальний (промисловий) парк – це визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, переробки промислових та/або побутових відходів (крім захоронення відходів), альтернативної енергетики, зберігання енергії, а також науково-технічну діяльність, діяльність у сфері інформації і електронних комунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку (п. 3 ч. 1 ст. 1) [6].

Особливість правового режиму індустріального парку, яким передбачається можливість надання державних та/або місцевих ресурсів з метою стимулювання створення та функціонування індустріальних парків, полягає у нормативному закріпленні для відповідних суб'єктів індустріального парку різних правових підстав набуття спеціального правового статусу, що зумовлює право на отримання державних та/або місцевих ресурсів.

Як впливає з ч. 3 ст. 34 Закону України «Про індустріальні парки», з метою створення та функціонування індустріальних парків керуючим компаніям, ініціаторам створення – суб'єктам господарювання та учасникам індустріальних парків за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законом:

- 1) надається повна або часткова компенсація відсоткової ставки за кредитами (позиками) на облаштування та/або здійснення господарської діяльності у межах індустріальних парків у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- 2) надаються кошти на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури (автомобільних шляхів, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), необхідних для створення та функціонування індустріальних парків у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- 3) здійснюється компенсація витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- 4) надаються податкове та митне стимулювання відповідно до законодавства.

Слід зауважити, що правовий статус ініціатора створення індустріального парку набувається суб'єктом господарювання в силу закону та не потребує для цього укладення певного господарського договору. Зазначене випливає з визначення поняття «ініціатор створення індустріального парку», наведеного у п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про індустріальні парки».

Водночас правовий статус керуючої компанії та учасника індустріального парку набувається у разі укладення відповідного господарського договору. Втім до учасника індустріального парку висуваються додаткові вимоги.

Так, керуюча компанія індустріального парку визначається як створена згідно із законодавством України юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та вибрана відповідно до цього Закону, з якою ініціатором створення укладений договір про створення та функціонування індустріального парку. Своєю чергою учасник індустріального парку – це суб'єкт господарювання будь-якої форми власності, зареєстрований на території (в межах) індустріального парку, який згідно із законодавством набув право на земельну ділянку та/або інший об'єкт (частину об'єкта) нерухомого майна у межах індустріального парку, уклав з керуючою компанією договір про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку відповідно до концепції індустріального парку та має здійснювати діяльність виключно у сфері переробної промисловості, переробки промислових та/або побутових відходів (крім захоронення відходів), а також науково-технічну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій лише на території (в межах) індустріального парку (п.п. 5 та 8 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про індустріальні парки»).

Як можна побачити, набуття правового статусу учасника індустріального парку вимагає наявності певної послідовності юридичних фактів, що утворюють фактичний склад, а саме: реєстрація на території (в межах) індустріального парку; набуття права на земельну ділянку та/або інший об'єкт (частину об'єкта) нерухомого майна у межах індустріального парку; укладення з керуючою компанією договору про здійснення господарської діяльності.

5. Правовий режим наукового парку.

Особливістю правового режиму наукового парку слід визнати те, що набуття спеціального правового статусу розглядається як один з елементів фактичного складу застосування правових засобів стимулюючого характеру.

Адже, задля отримання державної підтримки, проекти наукового парку підлягають державній реєстрації центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної діяльності, інноваційної діяльності в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій, у порядку, визначеному ст. 13 Закону України «Про інноваційну діяльність», з урахуванням особливостей, встановлених ст. 15 Закону України «Про наукові парки» від 25.06.2009.

Саме у разі реалізації проекту наукового парку, зареєстрованого згідно з ч. 2 ст. 15 Закону України «Про наукові парки», наукове, лабораторне і дослідницьке обладнання, а також комплектуючі та матеріали, передбачені проектом наукового парку, що ввозяться науковим парком та партнерами наукового парку для його виконання, звільняються від сплати ввізного мита у порядку, встановленому Митним кодексом України (ст. 19 Закону України «Про наукові парки») [7].

Додатково слід зауважити, що набуття статусу наукового парку відбувається у порядку, визначеному Законом України «Про наукові парки». В той час як правовий статус «партнера наукового парку» набувається у разі укладення з науковим парком договору про партнерство, який визначається як договір між науковим парком і суб'єктами господарювання щодо умов участі суб'єктів господарювання у процесі розроблення та виконання проектів наукового парку (ст. 1 Закону України «Про наукові парки»).

6. Правовий режим інноваційної діяльності технологічних парків.

Не зважаючи на те, що Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України» від 25.03.2005 [8] було скасовано ключові норми низки законів України, у тому числі

Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999, якими визначалися пільгові умови здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема і технологічними парками, вбачається за доцільне відзначити деякі риси, які характеризують правовий режим інноваційної діяльності технологічних парків.

Загалом, алгоритм, який покладено в основу застосування правових засобів стимулюючого характеру, є досить схожим на той же, що передбачений для наукових парків.

Набуття спеціального правового статусу (технологічний парк, учасники технологічного парку, спільне підприємство) є початковим етапом процедури впровадження заходів стимулювання господарської діяльності, оскільки ключовим завершальним етапом визнається державна реєстрація проєкту технологічного парку. Зазначене впливає зі змісту ч. 6 ст. 5 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», згідно з якою свідоцтво про державну реєстрацію проєкту технологічного парку видається на строк реалізації цього проєкту, але не більш як на п'ять років, і є підставою для запровадження спеціального режиму інноваційної діяльності відповідно до цього Закону та відкриття спеціальних рахунків технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств [9].

7. Правовий режим господарювання, запроваджений у спеціальних (вільних) економічних зонах та територіях пріоритетного розвитку.

Слід відзначити, що територіальна локалізація згаданих правових режимів зумовлювала певні особливості набуття права на отримання державної підтримки суб'єктами господарювання, які здійснювали свою діяльність у межах спеціальних (вільних) економічних зонах та територій пріоритетного розвитку.

Так, Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13.10.1992 (*втратив чинність*) передбачалося, що орган господарського розвитку і управління спеціальної (вільної) економічної зони, відповідно до наданих повноважень, здійснював реєстрацію суб'єктів економічної діяльності та інвестицій, здійснюваних у спеціальній (вільній) економічній зоні (абз. 7 ч. 2 ст. 11) [10].

Як зазначалося у ч. 7 ст. 9 Закону України «Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області» від 24.12.1998 (*втратив чинність*), свідоцтво Ради з питань спеціальних економічних зон та спеціального режиму інвестиційної діяльності в Донецькій області про схвалення інвестиційного проєкту визнавалося підставою для укладення органом місцевого самоврядування контракту з інвестором та державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності, укладення органом господарського розвитку спеціальної економічної зони договорів оренди землі, приміщень тощо [11].

Додатково реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності – юридичних осіб на територіях пріоритетного розвитку визнавалася обов'язковою умовою для отримання зазначеними суб'єктами права податкових і митних пільг. Зокрема, таке застереження містилося у нормі ч. 1 ст. 2 Закону України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Чернігівській області» від 18.11.2003 (*втратив чинність*) [12]. При цьому спеціальний режим інвестиційної діяльності застосовувався після укладення зазначеним суб'єктом підприємницької діяльності та відповідним органом місцевого самоврядування (місцевою державною адміністрацією) території пріоритетного розвитку договору (контракту) щодо реалізації у пріоритетних видах економічної діяльності відповідного інвестиційного проєкту кошторисною вартістю, не менше розміру, встановленого ч. 2 ст. 2 Закону України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Чернігівській області».

Слід зауважити, що внаслідок законодавчих змін, зумовлених згаданим вище Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України», було скасовано митні, податкові та фінансові пільги, які надавалися суб'єктам господарювання, які здійснювали діяльність на територіях спеціальних (вільних) економічних зон та територіях пріоритетного розвитку.

Крім того, правовий режим господарської діяльності на території пріоритетного розвитку було вилучено з системи правових засобів стимулюючого характеру у зв'язку зі

скасуванням ст. 415 Господарського кодексу України. Водночас через скасування Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» на даний час унеможливлено використання потенціалу та практичне застосування правового режиму спеціальних (вільних) економічних зон. Адже у ст. 405 Господарського кодексу України, яка розміщена у межах Глави 39 «Спеціальні (вільні) економічні зони», міститься згадування про те, що на території спеціальної (вільної) економічної зони діє законодавство України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом, *законом про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон*, а також законом про створення конкретної спеціальної (вільної) економічної зони, прийнятим відповідно до цього Кодексу.

8. Правовий режим Дія Сіті.

Зважаючи на активний процес діджиталізації більшості сфер економіки, а також з метою створення сприятливих умов для ведення інноваційного бізнесу, розбудови цифрової інфраструктури, залучення інвестицій, в правовій системі України окремо виділено правовий режим Дія Сіті, який визначається як сукупність правових норм, якими визначаються права та обов'язки особи, що виникають, змінюються та припиняються у зв'язку із зверненням про набуття, набуттям та втратою статусу резидента Дія Сіті, а також особливості регулювання відносин за участю резидента Дія Сіті і щодо участі у його статутному капіталі (п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15.07.2021) [13].

Саме із наявністю у суб'єкта господарювання правового статусу резидента Дія Сіті пов'язується можливість запровадження з боку держави спеціальних умов оподаткування. Як зазначається у ч. 7 ст. 2 Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», особливості застосування до резидента Дія Сіті спеціальних умов оподаткування, день початку і день припинення застосування таких умов визначаються Податковим кодексом України. Зокрема, п. 136.8 ст. 136 Податкового кодексу України від 02.12.2010 передбачається, що під час провадження діяльності резидентами Дія Сіті – платниками податку на особливих умовах відповідно до Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» ставка податку на прибуток підприємств встановлюється у розмірі 9 відсотків бази оподаткування [14].

При цьому статус резидента Дія Сіті встановлюється законом. Відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», резидентом Дія Сіті визнається юридична особа, яка відповідно до цього Закону набула статус резидента Дія Сіті та згідно з інформацією, що міститься у реєстрі Дія Сіті, перебуває у зазначеному статусі.

Висновки. За підсумками виконаного дослідження можна дійти наступних висновків: аргументовано положення про те, що застосування правових засобів стимулюючого характеру здійснюється у випадку дотримання суб'єктами господарювання визначених актами законодавства України вимог, серед яких важливого значення набувають ті, що стосуються правового статусу;

обґрунтовано положення про те, що галузевий правовий статус є невід'ємною умовою участі суб'єкта права у господарських відносинах, в той час як набуття спеціального правового статусу суб'єктами господарювання відбувається: 1) у випадках встановлених актами господарського законодавства, на підставі господарського договору, коли його укладення є необхідним для отримання державних та/або місцевих ресурсів (концесіонер, приватний партнер, інвестор із значними інвестиціями, учасник індустріального парку тощо); 2) у позадоговірному порядку в силу приписів закону (зокрема, набуття статусу наукового парку, резидента Дія Сіті тощо);

виділено найбільш поширені форми організації господарських зв'язків, що знайшли закріплення в актах національного законодавства, та встановлюють різні форми підтримки суб'єктів господарювання залежно від набуття суб'єктом господарювання спеціального правового статусу, а саме: 1) правовий режим державно-приватного партнерства; 2) правовий

режим концесії; 3) правовий режим інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні; 4) правовий режим індустріального парку; 5) правовий режим наукового парку; 6) правовий режим інноваційної діяльності технологічних парків; 7) правовий режим господарювання, запроваджений у спеціальних (вільних) економічних зонах та територіях пріоритетного розвитку; 8) правовий режим Дія Сіті;

встановлено, що укладення господарського договору у більшості випадків виявляється фінальною ланкою у системі елементів фактичного складу, що створює передумови для набуття суб'єктом господарювання спеціального правового статусу. Водночас доводиться, що сам юридичний факт набуття спеціального правового статусу суб'єктом господарювання в окремих випадках доцільно розглядати як один з елементів фактичного складу і лише у сукупності з іншими юридичними фактами (наприклад, реєстрація проєкту наукового або технологічного парку) створює передумови для застосування правових засобів стимулюючого характеру.

Список використаних джерел:

1. Курепіна О.Ю. Стимулюючий правовий режим господарювання у системі господарського права: поняття та співвідношення зі спеціальним режимом господарювання. *Економіка та право*. 2023. № 3. С. 18–40. doi: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.03.018>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
3. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>.
4. Про концесію: Закон України від 03.10.2019 № 155-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-IX#Text>.
5. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>.
6. Про індустріальні парки: Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>.
7. Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 № 1563-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text>.
8. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України: Закон України від 25.03.2005 № 2505-IV. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-15#Text>.
9. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 N 991-XIV. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>.
10. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992 № 2673-XII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12#Text> (втратив чинність).
11. Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області: Закон України від 24.12.1998 № 356-XIV. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356-14#Text> (втратив чинність).
12. Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Чернігівській області: Закон України від 18.11.2003 № 1250-IV. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1250-15/ed20220727#Text> (втратив чинність).
13. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15.07.2021 № 1667-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>.
14. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

